

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Més enllà d'una construcció humana

*La dimensió afectiva dels castells i la seva
internacionalització*

Treball Final del Grau en Antropologia Social i Cultural

Eleonor Boada Allard

eboadaallard@gmail.com

Curs 2021-2022

Tutora: Camila del Màrmol

**“Fer castells és necessari,
viure no és necessari”**

Eugeni d'Ors

“Pindàrica Tercera en honor d' Isidre de Rabassó” (1916),

Agraïments

En primer lloc vull agrair a la meva tutora de recerca, Camila del Màrmol, per la seva orientació i acompanyament, que han estat essencials per al desenvolupament d'aquest treball.

També agraeixo a tots i cada un dels membres dels Xiquets de Copenhagen, per la seva calorosa acollida; i especialment a la Júlia, la Maria i en Tobias, pel temps dedicat.

Vull agrair també molt especialment a Joan Ibarra – casteller de la Colla Vella i actual president de la Coordinadora de Colles Castelleres -, Eloi Miralles – veterà casteller dels Castellars de Vilafranca -, Cecilia Carrasco – presidenta dels Castellars de Lo Prado - i Anton Dilla - veterà casteller de la Colla Vella -; per les converses, els coneixements i l'interés atorgats envers al meu treball, que han sigut tant importants per a la seva correcta realització.

De la mateixa manera m'agradaria donar les gràcies a Jordi París – ex-secretari del Museu casteller i actual director del Museu de Valls –, Jordi Roca – fidel casteller de la Colla Vella – i Eduardo Griffiths – casteller dels Castellars de Lo Prado -; per la seva col·laboració i inspiració.

Finalment vull agrair al meu pare, Lluís Boada, per introduir-me en la passió pels castells i per la seva ajuda incondicional.

Resum

En aquest treball s'aborda la dimensió immaterial dels castells i la seva relació amb la internacionalització de la pràctica casteller, a partir d'una crítica a la distinció entre el patrimoni material i el patrimoni immaterial establerta per les institucions patrimonials. Això conduirà fins a l'explicació de la dimensió afectiva de les colles castelleres, prenent la naturalesa associativa dels Xiquets de Copenhagen com a cas d'estudi per il·lustrar-ho. Fixant l'atenció en les característiques de, principalment, tres colles que es troben fora del territori català (una danesa, una xinesa i una xilena); estableixo tres tipologies de colla casteller internacional, tot exposant les motivacions que van portar a desenvolupar l'activitat casteller en un context allunyat de Catalunya, els objectius, el funcionament i els significats castellers adoptats.

Paraules clau: patrimoni immaterial, castells, afectes, valors, internacionalització, colles castelleres internacionals

ÍNDIX

Introducció	5
1. Metodologia i contextualització de l'etnografia.....	7
2. Perspectiva històrica: del Ball de Valencians a les colles castelleres internacionals	8
3. Marc teòric: antropologia i patrimoni	9
4. La dimensió afectiva dels castells: el cas dels Xiquets de Copenhagen	11
5. Tipologia de “colles castelleres internacionals”.....	14
5.1. Model de base social catalana	15
5.2. Model d'empresa.....	18
5.3. Model pedagògic.....	20
6. Conclusions.....	22
Notes	23
Bibliografia	24

Introducció

Els castells són un fenomen que travessa sensibilitats i fronteres.

Aquest treball es centra en els castells, les construccions humanes desenvolupades a Catalunya i declarades Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat l'any 2010. Concretament, m'he centrat en la seva dimensió immaterial, és a dir, en aquelles qualitats inherents a la pràctica castellera que van més enllà de la construcció humana física. Així, he posat el focus en l'experiència subjectiva dels castellers; les emocions, els sentiments, els afectes, els significats i els valors que giren entorn als castells com a construccions tangibles. Per fer-ho, he agafat com a referència el cas etnogràfic de la colla dels Xiquets de Copenhagen, fet que m'ha portat a centrar-me en el fenomen de la internacionalització de la pràctica castellera. La internacionalització dels castells és un fenomen recent, que ha suposat el sorgiment de colles castelleres arreu del món al llarg dels darrers anys. Aquesta eclosió de colles castelleres internacionals ha tingut una especial rellevància en començar el segon decenni del segle XXI, sobretot a partir de l'any 2013. Però com es relaciona la dimensió immaterial i afectiva dels castells amb la seva internacionalització?

Per respondre a aquesta qüestió, he pres un enfocament antropològic crític respecte la patrimonialització, i, més concretament, respecte la noció de "Patrimoni cultural immaterial". Això ho he fet, primerament, contextualitzant els processos de patrimonialització al llarg del s.XX (Collins, 2011; Smith, 2006; Andrade, 2018) i, seguidament, exposant l'èmfasi posat per la UNESCO en la materialitat i la proposta democratitzadora de la "Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial" de l'any 2003 (Smith, 2006; Silverman & Ruggles, 2009; Santamarina, 2013). Finalment, he posat en qüestió el fet de definir el patrimoni i el patrimoni immaterial com a qüestions separades, que es fa palès amb la Convenció de 2003; tot defensant un punt de vista segons el qual "tot el patrimoni és intrínsecament intangible" i, per tant, hem de passar a centrar la mirada a l' "afecte" del patrimoni, més que al propi bé o esdeveniment cultural (Smith, 2006). Aquesta concepció m'ha portat a centrar l'atenció en la dimensió afectiva dels castells (Sentís, 1996; Surrallés, 2005; Clough, 2007; Fernández Poncela, 2011; Le Breton, 2012), com a punt de partida per encarnar-los en tant que patrimoni i, alhora, per explicar el fenomen de les colles castelleres internacionals. En efecte, com veurem particularment amb l'estudi etnogràfic dels Xiquets de Copenhagen, quan algú passa a formar part d'una colla castellera, assumeix i accepta ser part d'un determinat col·lectiu on s'expressen i es reproduïxen un seguit d'afectes, que vinculen el sentit més físic i material de la pràctica castellera amb les vivències, els significats i les experiències creades entorn a aquesta pràctica.

A continuació, seguint amb la perspectiva segons la qual els castells són quelcom que va més enllà del seu caràcter tangible i físic, m'he fixat en els trets afectius, relacionals i causals de les colles castelleres internacionals, fet que m'ha permès diferenciar i/o assimilar unes determinades colles a unes altres. Això m'ha portat a distingir entre tres tipologies de colla castellera internacional. En primer lloc, un model que he anomenat 'de base social catalana' i que he encarnat amb la colla dels Xiquets de Copenhagen; en segon lloc, el model 'empresarial', il·lustrat amb la colla xinesa els Xiquets de Hangzhou i finalment, el model 'pedagògic', desenvolupat a les colles xilenes, concretament la dels Castellers de Lo Prado. Això ho he il·lustrat en base a entrevistes a diversos castellers que han estat i estan en contacte estret i directe amb aquestes tres colles de Dinamarca, Xina i Xile, així com a partir d'arxius dels fons documentals de les colles en qüestió (Ibar & Ibarra, 2016; Bertran et al., 2019).

Així doncs, l'estructura d'aquest treball es compon de sis apartats principals. En primer lloc, he dedicat un capítol a fer una explicació metodològica i etnogràfica del meu estudi, on plasmo la meva experiència i la manera com he realitzat el treball de camp. En segon lloc, he fet una contextualització històrica del fet casteller. A continuació he dedicat un apartat al marc teòric del treball, fent una crítica antropològica als processos de patrimonialització i a la noció del "patrimoni immaterial". Tot seguit m'endinso en la dimensió afectiva dels castells, concretament dels Xiquets de Copenhagen. Finalment, m'he centrat en l'exposició de les tres tipologies de colles castelleres fora de l'àmbit cultural català: la de 'base social catalana', la 'd'empresa' i la 'pedagògica'.

1. Metodologia i contextualització de l'etnografia

Les dades emprades per il·lustrar els diferents apartats d'aquest Treball Final de Grau provenen de la recerca bibliogràfica i del meu treball de camp.

Aquest últim ha consistit en una observació participant de 4 mesos entre la colla castellera internacional dels Xiquets de Copenhagen, la posterior realització d'entrevistes semi-estructurades presencials i *online* a cinc membres de la colla, així com successives converses amb castellers experimentats i grans coneixedors del món casteller en general.

La meua activitat sobre el camp entre els Xiquets de Copenhagen es va veure possibilitada per la meua estada d'intercanvi a la capital danesa, en el sí del Programa Erasmus. Aquesta va ser de 5 mesos, des de setembre de 2021 fins a gener de 2022. De tot aquest temps, la meua participació entre els Xiquets de Copenhagen la vaig dur a terme des de mitjans de setembre fins a principis de desembre quan, a causa de la pujada de casos de la Covid-19, la colla castellera danesa es va veure obligada a suspendre la seva activitat.

El que em va portar a participar i realitzar el treball entre els Xiquets de Copenhagen va ser la passió que sento pels castells des de ben petita. De llegat casteller des de fa més de sis generacions, des de 2016 participo activament a la Colla Vella dels Xiquets de Valls, colla degana del fet casteller. Aquest bagatge i el meu afany de tornar a fer castells després de l'aturada causada per la pandèmia de la Covid-19 va ser el que em va portar a no dubtar ni un moment en entrar a formar part de Xiquets de Copenhagen; aprofitant l'avinentesa que hi hagués una colla castellera en el meu destí Erasmus.

Els Xiquets de Copenhagen, emplaçats a la capital danesa, i fundats l'any 2013, és una de les 11 colles internacionals més actives. La seva creació va ser iniciativa de Søren Dissing Sandahl, un noi danès que, després de conèixer els castells i participar a la colla dels Ganàpies de la UAB en una estada Erasmus a Barcelona, va proposar al grup de "CatalansDK"¹ fer una colla castellera a Dinamarca. La gent es va animar, van trobar una escola on assajar, i durant gairebé una dècada s'han anat convertint en una organització autònoma que actualment té el seu sostre en els castells de sis pisos.

2. Perspectiva històrica: del Ball de Valencians a les colles castelleres internacionals

El Ball de Valencians, una dansa tradicional d'origen valencià que culmina amb l'elevació de petites construccions humanes, ha estat considerat per diversos estudiosos de la història dels castells (Amades, 2001; Cervelló, 2017; Bertran et al., 2019; Botella, 2018; etc.) el precedent més immediat del fet casteller. Durant els segles XVII i XVIII van tenir lloc successives actuacions del Ball de Valencians a la zona del camp de Tarragona i, a finals del segle XVIII, aquesta pràctica ja s'havia guanyat un lloc destacat en les festes patronals d'alguns pobles de Catalunya (Amades, 2001). Amb els anys, la part dansada del Ball de Valencians va anar perdent pes, i l'elevació de torres humanes va anar guanyant protagonisme, incrementant-ne progressivament el nivell, fins a donar lloc al que actualment coneixem com a "castells". Tant és així, que l'any 1791, en motiu de les Festes Decennals de Valls, apareix la primera colla castellera: "La Colla dels Pagesos", embrió del que actualment és la Colla Vella dels Xiquets de Valls. Des d'aleshores fins a inicis del segle XX la pràctica castellera estava en mans de colles vallenques. Això va canviar l'any 1926 amb l'aparició de noves colles a Tarragona i El Vendrell (Botella, 2018: 61-63).

Durant el període franquista, els castells es van seguir practicant i difonent gràcies a què, amb la diversitat de significats, valors, postures i interessos que componia el moviment, "no quedaven adossats a cap funció en particular", sinó que donaven resposta a múltiples inclinacions (Giori, 2014: 23). A més, amb el retorn de la democràcia, els castells acaben ocupant el lloc de les sardanes en tant que aliades principals del catalanisme des de principis del s.XX (Giori, 2014: 18-20); moment en què es veu més clarament la relació, la dependència i la necessitat mútua entre el projecte del nacionalisme cultural i polític i, per tant, quan apareixen les aliances explícites entre el nacionalisme i les pràctiques culturals populars. Aquest canvi de posició de les sardanes com a aliades del catalanisme es dona a causa de "l'avanç qualitatiu i quantitatiu dels castells, així com la seva capacitat d'integració i de mostrar-se moderns", que va aconseguir "relacionar-se amb la idea de modernitat i canvi que sosté el nou catalanisme" (Giori, 2014: 27).

Seguint amb l'evolució del fet casteller, als anys setanta els castells comencen a expandir-se més enllà del Camp de Tarragona i El Penedès; és a dir, més enllà del que es considera la "zona tradicional" del fet casteller. Tot i això, no va ser fins la dècada dels noranta que es va donar un *boom*, que va suposar la creació de colles castelleres a l'àrea metropolitana de Barcelona i en algunes de les principals ciutats del país (Botella, 2018: 311-314). A aquest pas dels castells de la zona tradicional a la resta de Catalunya, en podem afegir un altre: el salt a un àmbit internacional. Això fou impulsat, en part, per l'aprovació de la inclusió dels castells

a la Llista del Patrimoni Immaterial de la Humanitat el 16 de novembre de 2010 (UNESCO, 2010), fet que representà una internacionalització del reconeixement i el prestigi dels castells.

Avui en dia, hi ha 11 colles castelleres internacionals en actiu². En una entrevista realitzada a Joan Ibarra, president de la Coordinadora de Colles Castelleres (CCCC), ens defineix les “colles internacionals” com a “totes aquelles agrupacions castelleres que es troben fora dels països catalans, de manera que les colles balears i l’andorrana s’exclouen de la llista”. Actualment, aquestes van des de països com la Xina, Austràlia o Xile, a ciutats europees com Londres, París o Copenhagen. Aquesta última serà la que prendrem com a cas d’estudi de referència del treball.

3. Marc teòric: antropologia i patrimoni

Des de l’antropologia abordem el patrimoni no com “l’objecte que esdevé patrimoni” sinó com a un procés de selecció d’una sèrie de bens heretats del passat que són protegits a través de la conversió en patrimoni. Des d’aquesta perspectiva, doncs, podem dir que el patrimoni es fa i, per tant, la patrimonialització és un procés de conversió d’un bé concret en patrimoni, resultat d’una producció social, que pot canviar històricament a través de nous criteris i interessos.

A Europa, al llarg del s.XX, els processos de patrimonialització consistiren en un model no-participatiu, on el monopoli i el poder per prendre decisions sobre quins béns es patrimonialitzen i quins no estava en mans d’experts i agents patrimonials, que formaven part d’un “exercici de representació exercit per a l’Estat” (Andrade, 2018: 43). Aquests agents eren sobretot organismes governamentals o institucions oficials formades per grans productors i enginyers culturals que ordenaven, nominalitzaven, i classificaven quines eren les característiques que donaven valor a un patrimoni; imposant així un model hegemònic i únic d’ús del passat. Amb aquests processos, el discurs hegemònic del “patrimoni” promovia un conjunt de valors culturals propis de l’elit occidental, imposant-los com d’aplicació universal (Smith, 2006: 11). A més, amb el procés de patrimonialització, una infinitat de pràctiques passaven a estar intervingudes per l’Estat, convertint la cultura en una mena “d’eina política del desenvolupament capitalista” (Collins, 2011: 125).

Així mateix, fins la dècada dels 90, la UNESCO posava èmfasi en la idea d’ “autenticitat material”, no reconeixent així les formes no materials o intangibles del patrimoni (Smith, 2006: 36). Davant d’això, van sorgir una sèrie de debats i crítiques que qüestionaven l’èmfasi posat per aquesta organització envers la materialitat. Com a conseqüència, l’any 2003 la UNESCO adoptarà la “Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial”,

que intenta reconèixer formes noves i no occidentals d'entendre el patrimoni (Smith, 2006: 28). En aquesta Convenció es subratllava la necessitat de veure que “el patrimoni cultural també comprèn el patrimoni immaterial”. Allà es va dir que la cultura tradicional i popular forma part del patrimoni universal de la humanitat, obrint així les portes a què els béns immaterials poguessin englobar-se sense restriccions dins del concepte de “Patrimoni Mundial de la Humanitat”. Santamarina (2013: 281) i Silverman & Ruggles (2009: 11) ho qualifiquen com a un gir que suposa un canvi de paradigma que va de la naturalesa objectiva de la cultura material (objectes), a l'experiència subjectiva de l'ésser humà (subjectes), és a dir, a aquells patrimonis immaterials més relacionats amb processos i pràctiques culturals i l'agència dels subjectes locals.

En relació a això, un aspecte que vull posar en qüestió amb aquest treball és el fet de definir el patrimoni i el patrimoni immaterial com a coses separades, que es fa palès amb la Convenció de 2003. Des del meu punt de vista, i seguint a Smith (2006) tot el patrimoni és, en última instància, intrínsecament intangible. Amb la noció d' “intangibilitat” es desafia la idea del patrimoni centrada en la materialitat, facilitant l'allunyament de la nostra mirada respecte els aspectes físics d'aquest. Això ha permès que es revelin altres elements del patrimoni: s'ha posat de manifest que, per sobre de tot, el patrimoni és un procés cultural i social actiu de creació de vincles a través d'experiències compartides; és un procés de recordar i fer memòria, de crear i recrear valors, significats, enteniments i identitat (Smith, 2006: 308). Tots aquests elements són (o haurien de ser) el veritable objecte dels processos de preservació i gestió de patrimoni i, com a tal, tot el patrimoni és “intangible” (Smith, 2006: 56).

Smith afegia, a més, que al definir tot el patrimoni com a “intangible”, la mirada del patrimoni passa a dirigir-se a l' “afecte” del patrimoni més que al propi objecte o esdeveniment cultural (Smith, 2006: 56). L' “afectivitat”, segons l'antropòleg Alexandre Surrallés (2005: 2) es pot definir com “la qualitat sensitiva de l'experiència (...), que ha sigut considerada tant una activitat pròpia de la vida social, com un fenomen ancorat a la naturalesa dels organismes vius”. Clough (2007: 11), afegeix que els afectes “es refereixen per igual al cos i a la ment; i impliquen tant la raó com les passions”. Seguint amb la teoria antropològica entorn a l'afectivitat, Laurajane Smith (2006: 57) diu que aquesta “ajuda a vincular el sentit físic del patrimoni, en tant que encarnació simbòlica de determinats valors i significats o afectes, amb les idees tradicionals del patrimoni immaterial com a actuacions o actes de significat i afectes encarnats”.

Així, a continuació, i en base a l'etnografia realitzada entre els Xiquets de Copenhagen, prendré la dimensió afectiva dels castells com a punt de partida per encarnar-los en tant que patrimoni, i per a explicar el fenomen de la internacionalització de la pràctica castellera.

4. La dimensió afectiva dels castells: el cas dels Xiquets de Copenhagen

Malgrat la seva jerarquia i el seu funcionament ordenat, els castells no són una institució dogmàtica i freda (Sentís, 1996: 101), sinó que també hi ha lloc per a les emocions, els sentiments, i una àmplia dimensió afectiva i relacional en general. Seguint aquesta línia, l'antropòloga Mariann Vaczi ens parlava dels castells com a “una manifestació destacada de la cultura popular de Catalunya” que “no està ancorada en la ideologia ni en la consciència de classe, sinó en els vincles afectius i associatius” (Vaczi, 2016: 356-360; 2020: 538). Aquesta cara afectiva dels castells, que és inherent al caràcter social i al desenvolupament i manteniment de llaços comunitaris en el sí de les colles, es reproduïx mitjançant pràctiques col·lectives com els assajos, les diades o les festes.

En aquest apartat, per tal d'il·lustrar la dimensió afectiva dels castells, he agafat el cas dels Xiquets de Copenhagen, una colla amb objectius castellers més petits i a l'estranger, fet que permetrà percebre millor l'experiència subjectiva i relacional que es dona entorn a la construcció de castells.

Abans, però, cal apuntar que, com diuen els antropòlegs David Le Breton (2012: 77) i Anna M. Fernández Poncela, la intensitat de les experiències subjectives i les emocions és diferent segons la singularitat i el context de cada persona. En el cas dels castells veiem clarament com aquestes experiències varien segons la magnitud de la colla a la qual forma part i els objectius castellers proposats per aquesta. En una colla gran que fa castells de nou o deu pisos, els castellers solen tenir vivències individuals més intenses que en colles més petites que tenen com a sostre els castells de sis o set pisos. Fer castells en diades importants, on cal assolir castells de nou o deu pisos i on sovint existeix una certa rivalitat amb una o més colles, comporta una multiplicació dels sentiments generals d'angoixa o nervis entre els castellers per la dificultat; una tensió lògica a causa de la responsabilitat col·lectiva que es té amb la resta de la colla (Sentís, 1996: 103-110). Respecte a això, la Júlia, una castellera catalana dels Xiquets de Copenhagen que abans d'estar a la colla danesa havia fet castells als Arreplegats de la Zona Universitària³, ens diu que “l'adrenalina que et dona pujar a un castell a una colla gran no la tens al pujar a un castell de 5 o de 6 de ‘Xiquets’. El fet de pujar i descarregar un castell de vuit, passant per sobre la por, et dona una adrenalina i una satisfacció que no te la donen els castells que fem a ‘Xiquets’”. La Júlia també em comenta que la por a la caiguda, és proporcional a l'emoció que sent al descarregar un castell; de manera que al pujar als castells més grans, on es passa més por, les emocions que s'experimenten són més fortes. Conseqüentment, si els objectius proposats s'acompleixen, l'alegria i l'emoció que es dona entre els castellers també és més intensa. En canvi, a les diades menys importants o a les colles

més petites, on es fan castells de menor complexitat i, per tant, menys perillosos, les emocions són molt diferents. Per exemple, a Xiquets de Copenhagen, les emocions i les satisfaccions no venen tant de carregar o descarregar un determinat castell, sinó més aviat “del saber fins on arriba la colla, i de l’evolució i el desenvolupament d’aquesta i de la societat catalana o internacional a Copenhagen”⁴. Així doncs, en aquests casos, la tensió i el risc passen a un segon pla, per donar pas a altres sentiments afectius (Sentís, 1996: 111).

Un cop apuntat això, passem a centrar-nos a parlar de la “naturalesa associativa” (Vaczi, 2016: 355) de l’activitat castellera dels Xiquets de Copenhagen que consisteix, bàsicament, en reunir-se per assajar un cop per setmana (els diumenges de 14:45h a 17h) al gimnàs de la “Nørrebro Park Skole”. Aquests assaigs, on hi solen assistir entre 40 i 60 persones, tenen una funció social de passatemps col·lectiu i intergeneracional en el qual s’ensenyen, es practiquen i es realitzen un seguit de construccions castelleres prèviament estipulades per l’equip “tècnic” de la colla. Així, durant dues hores es dona un espai de trobada entre una diversitat de persones que uneixen esforços per un objectiu comú: l’aixecament i la pràctica de castells. Durant l’assaig, a més, s’aprenen i es transmeten de manera informal els coneixements mutus d’uns i altres sobre els castells. De tots els membres actuals de Xiquets, només n’hi ha cinc que havien estat anteriorment a una colla castellera, de manera que és clau aquesta feina orientativa als assaigs, sobretot per tal que els nouvinguts i inexperts es sentin part de la colla des del primer dia, s’enganxin a l’activitat castellera i la colla pugui prosperar. Al finalitzar l’assaig, tots junts van a un bar de confiança al costat del local d’assaig a passar la tarda i a “fer unes birres”, fet que també ajuda a la cohesió del grup i al sorgiment de xarxes afectives en el sí de la colla. Tot això fa que, com diu en Tobias, un casteller d’origen alemany de la colla, tornin a casa després de l’assaig: ‘physically exhausted, but socially strengthened’⁵.

Foto conjunta dels Xiquets de Copenhagen al finalitzar un assaig el 20 de novembre de 2021

Font: Arxiu dels Xiquets de Copenhagen

Durant aquest temps, els membres de la colla comparteixen coneixements, preocupacions, experiències i habilitats de forma col·lectiva. Darrere de tot això, s’hi amaga un ordre basat en la solidaritat, la confiança mútua i en un “fer pinya” que necessita d’una planificació, cooperació i resolució de conflictes de manera conjunta, que comporta la creació i l’enfortiment dels vincles i dels afectes que pot arribar a desembocar, inclús, a conèixer a persones que passaran a formar part de la teva família, tant en un sentit figurat com literal. Aquest últim és el cas de la Júlia i el Sergi, una parella de catalans que es van conèixer a Xiquets de Copenhagen. L’any 2018, el Sergi – casteller osonenc i actual cap de colla – ja vivia a Copenhagen, i la Júlia va venir per un Erasmus que havia de durar 4 mesos. Aquesta, que ja era castellera, al assabentar-se que hi havia una colla a Dinamarca, no va dubtar en anar a provar. Allà va fer un grup d’amics, en el qual també hi era en Sergi, i mica en mica, assaig rere assaig, aquella relació d’amistat va anar derivant en un vincle més romàntic. Actualment, els dos segueixen vivint junts a Copenhagen, són castellers actius de la colla i s’encarreguen de l’equip tècnic dels Xiquets de Copenhagen.

Segons la Júlia, el fet de conèixer a gent en una colla castellera uneix més o crea més vincles que si la coneixes en un altre espai, com ara la feina. Ens parla que una de les causes d’això és

Assaig d’un 2 de 5 dels Xiquets de Copenhagen el 7 de novembre de 2021

Font pròpia

el grau de proximitat i contacte físic que porta implícita tota pràctica castellera: “Vulguis o no estàs a mil·límetres de la persona que tens al costat, hi ha molt contacte entre els uns i els altres, (...) però és un contacte que no té un significat sexual, sinó que passa a ser quelcom totalment normal”. Aquesta proximitat física facilita molt l’establiment de relacions. “Sentir els peus suats dels altres, tocar a la gent, etc., i donar permís per què això passi” de manera natural “marca molt la diferència a l’hora d’establir vincles”⁶. A això, la Maria, castellera barcelonina dels Xiquets de Copenhagen, hi afegeix la qüestió de la confiança: “En els castells hem de confiar molt els uns en els altres. Jo era dosos i, per tant, quan estava a dalt del castell havia de confiar que tots els que estaven per sota meu em sostindrien per no caure. Has de crear un vincle estret amb la colla perquè necessites

confiar en ells”. I tot això, repetit setmana rere setmana, juntament amb el fet de compartir vivències, l’ambient festiu post-assaig i el fet que tota la colla tingui un objectiu comú (per exemple, descarregar el 4 de 6), uneix als membres de la colla; “l’ambient casteller promou el ‘fer amics’”⁷.

A més, quan comparteixes objectius comuns amb algú, tota la colla s’uneix en el mateix; de manera que es fa molt més fàcil tenir quelcom en comú amb aquesta gent, independentment de com siguin aquestes persones. En relació a això últim, la Júlia destaca que una de les coses més maques de fer castells i, sobretot de fer castells en colles petites com Xiquets de Copenhagen, és que et dona la oportunitat de conèixer i compartir temps amb gent molt diferent a la que normalment tens al voltant; gent amb qui, en un altre entorn qualsevol, mai haguessis establert aquest tipus de vincles tan estrets, ja sigui per prejudicis, per no tenir interessos comuns, per la diferència d’edat, etc.

Així doncs, amb tot això queda clar que Xiquets és més que castells, és “amistat, força i col·laboració. Xiquets és sentir vincles en el silenci que es manté per elevar un castells, confiant els uns en els altres; Xiquets és la felicitat de la gent quan diuen *let’s faix-up!* (enfaixem-nos!); Xiquets és la cervesa, el té o la xocolata calenta”⁸ de després d’assaig a l’ “Sleep in Heaven”⁹. I és per tot això que castellers veterans com en Tobias conceben el “baixar en bicicleta per Nørrebro¹⁰ tots els diumenges” per anar a assaig com un “ritual que ja no es vol perdre”.

5. Tipologia de “colles castelleres internacionals”

Al entendre els castells com a quelcom que va més enllà de la seva dimensió física i material, ens n’adonem que cada colla castellera presenta una sèrie de trets afectius, relacionals i causals que permeten distingir i/o assimilar unes determinades colles a unes altres. Fixant l’atenció en aquesta dimensió immaterial de les colles castelleres internacionals i les seves característiques, distingeixo entre tres models: un primer model que anomenarem “de base social catalana”, i encarnarem amb el cas estudiat dels Xiquets de Copenhagen, un segon model d’ ‘empresa’ definit per la colla dels Xiquets de Hangzhou (Xina) i, un últim model de caire ‘pedagògic’ associat als Castellers de Lo Prado (Xile). Això ens permetrà evidenciar la teoria de Vaczi (2016: 353), segons la qual la “cultura associativa, les dimensions afectives, la iconicitat i els valors dels castells fan que aquests serveixin per unir grups diversos”.

5.1. Model de base social catalana

La Colla de Barcelona va aparèixer el 1969 (...), conseqüència de les oportunitats laborals que la ciutat va oferir durant els anys seixanta, de les migracions subsegüents i del prestigi creixent que l'educació havia adquirit, que va fer que molts joves de comarques anessin a estudiar a Barcelona. (...) De fet, i salvant totes les distàncies, si amb alguna altra cosa es pot comparar la iniciativa barcelonina és amb els intents que en els darrers anys han aparegut a diverses ciutats d'Europa de crear colles castelleres per iniciativa dels estudiants i els joves professionals catalans que hi resideixen. En ambdós casos, els protagonistes són grups trasplantats a entorns molt diferents dels que els van veure créixer i que, amb el retrobament regular que l'activitat castellera comporta, recreen l'atmosfera de companyonia que les arrels comunes proporcionen (Botella, 2018: 210-211).

“Salvant les distàncies”, Miquel Botella (2018) ens parla d'un paral·lelisme entre l'aparició d'una colla castellera a Barcelona l'any 1969, conseqüència de les migracions camp-ciutat entre els joves, i l'aparició de colles castelleres europees. Aquest paral·lelisme s'associa principalment al fet que un cert nombre de persones crescudes en un ambient determinat proper al fet casteller, emigren cap a un nou indret i desenvolupen la pràctica castellera en el seu nou emplaçament. Aquesta component territorial és el tret més distintiu d'aquest model que he anomenat “de base social catalana”: gent catalana que va a viure a un altre lloc i, de manera voluntària, decideix practicar castells en el seu nou entorn, allunyat d'on és habitual l'activitat castellera. Aquest model el podem associar a les següents colles castelleres actuals de fora de l'àmbit cultural català: Castellers de Mont-Real, Castellers de París, Castellers of London, Colla Castellera d'Edinburgh, Colla Castellera de Madrid, Koales de Melbourne, Castellers de Sydney, Castellers de Berlín i Xiquets de Copenhagen. Tot i això, per il·lustrar-lo, prendrem com a referència el cas etnogràfic d'aquesta última.

Gran part dels castellers que formen part d'aquest tipus de colla castellera internacional són d'origen català. A la colla danesa, la gran majoria són gent catalana que ha vingut a cursar el màster¹¹ i s'hi han acabat quedant. Són casos comptats els que van a fer l'Erasmus o a treballar.

En quant als motius que porten a les persones d'origen català que viuen a Copenhagen a interessar-se per formar part de la colla, es podrien resumir en el fet que, al arribar a la ciutat, es troben en un altre país on no coneixen a molta gent i, d'alguna manera, busquen una “família catalana a l'estranger”, una “xarxa de seguretat, una zona de confort”¹². El fet de passar a formar part de la colla, automàticament et permet establir vincles amb gent nova que, sovint, ja ha passat prèviament per aquest procés d'adaptació a la realitat danesa. Així ens ho explica

la Júlia: “Quan vaig arribar no coneixia a ningú. Llavors, entrar a la colla em va permetre conèixer a quatre o cinc persones que van ser el meu punt de referència al principi. Al començament no sabia res, i ells m’ajudaven amb tots els dubtes que tenia. A més, quan vaig arribar el meu anglès no era massa bo, de manera que poder-me comunicar amb gent que m’entenia em va ajudar a adaptar-me. I a partir d’establir aquest nucli de confiança, vaig poder-me anar obrint a més gent i a noves coses (...). Xiquets m’ho ha donat tot a l’hora d’adaptar-me els primers mesos”.

Tot i això, no totes les persones catalanes arriben a Xiquets en els seus primers temps a la capital danesa. Per exemple, tenim el cas de la Maria, que va començar a Xiquets 5 anys després d’arribar a Copenhagen: “Quan vaig arribar volia fer amics danesos o internacionals, i per això no vaig voler unir-me a aquest grup de catalans en un primer moment. Va ser 5 anys després, quan ja tenia una xarxa social internacional i trobava una mica a faltar aquesta comunitat catalana, que em vaig involucrar més en els esdeveniments i la cultura catalana aquí a Copenhagen. (...) Xiquets m’ha facilitat tenir un espai on, un dia a la setmana, em sento com a casa; viatge de nou cap a Catalunya d’alguna manera”. A més, ara que en Tobias i la Maria han tingut un fill, afirmen que “estar a Xiquets serà una manera de donar-li a conèixer tradicions catalanes des de Dinamarca, així com una aproximació més al català”. Aquest sentiment d’apropament a la cultura catalana a través de pertànyer a una colla internacional demostra les idees de Giori (2014: 31), segons les quals “el nacionalisme no només el fan les institucions o els Estats i no només es reproduceix com a idea; sinó principalment com una experiència, per exemple, amb una pràctica cultural”.

Foto conjunta dels Xiquets de Copenhagen en motiu de l’11 de setembre de 2016

Font: Facebook Xiquets de Copenhagen

D'altra banda, el fet que els castellers de les colles que formen part d'aquest model siguin majoritàriament catalans, també va lligat a què, sovint, alguns membres de la colla fessin castells prèviament a Catalunya. Això fa que el canvi de residència vagi lligat a un canvi de colla castellera; de manera que en el moment en què marxen a viure fora deixen de compartir experiències amb la colla de la qual formen part a Catalunya i, malgrat que puguin seguir formant part d'aquella comunitat, la seva participació com a integrants actius canvia i, d'alguna manera, queda destruïda. Així doncs, sumat a tot l'anterior, per a aquestes persones, el fet de tenir colles castelleres fora de Catalunya també permet reconstruir o evitar aquesta destrucció del vincle del casteller amb aquesta pràctica cultural i, per tant, també permet reconstruir o recrear la seva identitat com a casteller.

Per últim, malgrat el predomini de persones catalanes, no podem oblidar que hi ha integrants de diversos orígens, de manera que es dona un espai de cohabitació entre gent catalana i gent internacional. A Xiquets de Copenhagen, hi ha concretament 12 persones no catalanes – número força elevat en proporció al total de la gent de la colla –. D'aquests, n'hi ha un d'americà, un d'alemany i la resta són nascuts a Dinamarca.

El motiu principal pel qual aquests castellers no catalans han anat a parar a Xiquets és el vincle estret amb una persona catalana (sovint ja membre de la colla) que els ha introduït, normalment la parella. En alguna ocasió també es dona el cas d'una persona que ha conegut els castells en una estada o viatge a Catalunya, l'hi ha agradat, i ha volgut endinsar-se més en la seva pràctica. Altrament trobem el cas concret dels 4 membres que conformen la canalla que, tot i haver nascut a Dinamarca, tenen un dels progenitors catalans; i els ha volgut endinsar en el món casteller.

Així, a tall de resum, i basant-nos en l'experiència castellera danesa¹³, podem dir que les bases comunes entre les colles incloses en aquest model són les següents: per una banda, hem vist com gran part de la gent que forma part d'aquestes colles són persones d'origen català que, al anar a viure fora de Catalunya, busquen de forma voluntària un espai o activitat que els apropi a la seva cultura d'origen, i/o els ajudi en l'adaptació al seu nou entorn de residència. El fet que siguin catalans comporta que hi hagi un nucli de persones amb experiència prèvia en els castells, a diferència dels models que veurem a continuació. Finalment, tot i aquesta majoria catalana, hem vist com aquestes colles es caracteritzen per ser un espai divers i on s'hi acaben sumant persones de diversos orígens i perfils socials, tot i que hi ha un clar predomini d'estudiants i professionals.

5.2. Model d'empresa

Aquest tipus de “colla d'empresa” (Botella, 2018: 449), contràriament al model anterior, que es dona per iniciativa pròpia, sorgeix impulsada per un empresari que és seduït pels valors que envolten la pràctica castellera i que veu en ells una oportunitat per incentivar i millorar les relacions i el benestar dels seus treballadors; així com per fer prosperar l'empresa. En aquest model, els castells són vistos com una eina per al desenvolupament de l'empresa mitjançant valors com el treball en equip i l'assoliment d'objectius comuns. Per tant, per tal de tirar endavant la iniciativa, l'empresari posa tots els recursos de la seva part, i facilita i incentiva als seus treballadors per tal que es sumin a l'activitat (de manera voluntària). Així, tots els castellers són treballadors o familiars d'aquests, que no havien tingut cap contacte previ amb els castells, i que aprenen la tècnica amb una gran disciplina, constància i perseverança per tal d'assolir els objectius castellers proposats. Fins al moment, aquest model es veu encarnat únicament per la colla xinesa dels Xiquets de Hangzhou.

Els Xiquets de Hangzhou neixen arran de l'interès del propietari de l'empresa tèxtil “Antex”, Qian Anhua, pel fet casteller. Antex és una empresa que té l'origen a la ciutat industrial de Deqing¹⁴, on s'ubica la colònia tèxtil de l'empresa. En aquesta, hi viuen la gran majoria dels treballadors de l'empresa (prop de mil) i les seves respectives famílies, que gaudeixen d'unes condicions laborals i una qualitat de vida molt dignes. A això s'hi suma una oferta d'oci molt completa que busca el benestar i l'harmonia dels treballadors¹⁵. L'interès de l'empresari per implementar a la seva fàbrica els valors que es desprenen del fet casteller: solidaritat, treball en equip, unió, integració, cooperació, creació de vincles, etc. (Ibar & Ibarra, 2016), va portar a Qian Anhua a voler sumar la pràctica castellera a aquesta oferta d'oci de l'empresa envers els seus treballadors.

L'any 2009, Qian Anhua i David Wang¹⁶ contacten amb la Colla Vella dels Xiquets de Valls – al assabentar-se que aquesta anava a fer castells per l'Exposició Universal de Xangai (2010)– per tal que anessin a fer castells a la colònia tèxtil aprofitant el seu viatge a la Xina. Joan Ibarra, casteller de la Colla Vella que va tenir un contacte molt estret amb la colla xinesa, m'explica que “aprofitant el viatge per la Expo de Xangai vam anar dos dies amb tota la colla a la fàbrica d'Antex a fer castells. Quan vam arribar ja estaven tots els 300 o 400 xinesos en fila esperant-nos amb la camisa de la colla, pantaló blanc i enfaixats, i fent castells de sis pisos. (...) Ens vam quedar tots *flipats*” (...). “L'emoció de veure aquelles persones aixecant castells amb la mateixa il·lusió que nosaltres ens va fer veure que el món casteller no té fronteres” (Ibar & Ibarra, 2016).

Un dels grans objectius castellers de l'empresari era participar (i guanyar) la jornada de dissabte del Concurs de Castells de Tarragona de l'any 2016, “portar-hi tots els seus castellers i donar-los la oportunitat de viatjar¹⁷ i conèixer l'essència dels castells de primera ma”¹⁸. El Concurs de Castells va convidar els Xiquets de Hangzhou a participar-hi, fet que mai abans havia succeït amb una colla internacional. Per sorpresa de tothom, a la primera ronda del concurs van enlairar, ni més ni menys que un 3 de 9 amb folre; convertint-se així en la colla internacional que ha assolit la fita castellera més alta¹⁹.

Segons Joan Ibarra, els motius principals que expliquen la ràpida progressió i aprenentatge de la colla són el constant suport tècnic que han rebut per part de la Colla Vella entre 2010 i 2016, les bones qualitats físiques dels castellers²⁰ i la motivació, així com la constància als assaigs: “Malgrat assajar com qualsevol altre colla catalana (2 o 3 cops per setmana), el fet de tenir el local d'assaig a la mateixa colònia on vivien els castellers, feia que sempre comptessin amb l'assistència de la gent (unes 300 persones)”.

Malgrat això, després del Concurs de 2016 la intensitat dels de Hangzhou va baixar. Antex va experimentar una gran expansió empresarial que va provocar que una part important dels treballadors que pujaven als castells de 8 o de 9 s'haguessin de traslladar, fet que van suposar la frenada de la seva ascensió fulgurant (Bertran et al., 2019: 151). A més, des de l'arribada de la Covid-19, els Xiquets de Hangzhou han aturat tota la seva activitat.

Moment en què els Xiquets de Hangzhou descarreguen el 3 de 9 amb folre pel Concurs de Castells de 2016

Font: Enciclopèdia casteller

5.3. Model pedagògic

Aquest model, contràriament a l'anterior, “no sorgeix a l'empara d'una empresa potent, sinó que neix en un context popular més aviat social i econòmicament modest”²¹. Tot i això, també és impulsat principalment per una sola persona no catalana que, al conèixer els castells, veu en ells i en els valors que encarnen una possibilitat d'utilitzar-los per fer una labor social important. Així, aquest model es basa en una eina pedagògica desenvolupada en forma de metodologia, que combina els factors recreatius i esportius dels castells amb la transmissió de valors; per tal que, sobretot joves i nens, confiïn en les seves capacitats, obrin perspectives de futur i evitin entrar en mons nocius com el de les drogues o la delinqüència. Mitjançant l'activitat castellerà s'aconsegueix crear un espai social familiar i popular, la riquesa del qual va més enllà de les fites castelleres assolides.

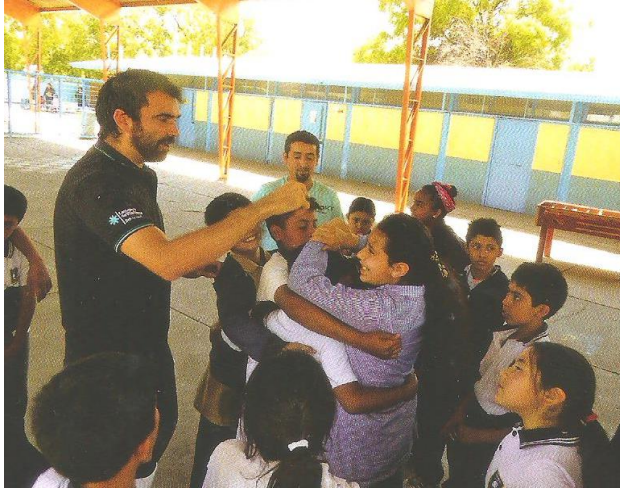
Aquest model s'ha desenvolupat a Xile, arran de la descoberta dels castells per part de Luis Carrasco ‘*Lucho*’ l'any 1999 durant les Festes de la Mercè de Barcelona. Aquella experiència el va emocionar molt i, alhora, immediatament va veure que els castells sintetitzaven a la perfecció els valors que volia per la societat xilena; una societat que, a causa de la dictadura de Pinochet, s'havia tornat “individualista”, amb problemes de desestructuració (Bertran et al., 2019: 99-100) i, en paraules de Cecilia Carrasco –germana de *Lucho*– “donde estábamos todos distanciados”.

Així, *Lucho* comença a impulsar un projecte, ajudat per Marcos Lara – un professor d'educació física – i els Castellers de Vilafranca, que s'encarregaren d'ensenyar-los la tècnica i els valors dels castells. Amb això, mica en mica van anar desenvolupant una metodologia que unia els castells amb l'ensenyança del treball en equip, la col·laboració, la confiança i la cooperació en la diversitat; “para enseñar que sí se puede avanzar a pesar de la condición en que uno haya nacido”²².

La tècnica i la metodologia dels castells s'ensenyava al que ells anomenaven “líders castellers”, és a dir, persones (sobretot professors d'educació física) que eren instruïdes per després poder ensenyar aquest mètode i tècnica, principalment a escoles de la comuna xilena de Lo Prado; un indret amb molts joves d'un estrat socioeconòmic baix i poques possibilitats. Les escoles eren l'eix central del projecte casteller a Xile on aquesta metodologia a l'any 2007 ja s'impartia com una assignatura més, gràcies a un treball mancomunat entre l'alcalde de Lo Prado (Gonzalo Navarrete) i la labor tenaç de *Lucho*. Juntament amb això, també es feien tallers per empreses, per tal de desenvolupar una “experiència corporal del treball en equip”²³. Paral·lelament a l'ensenyament d'aquesta metodologia a escoles i empreses, també sorgiren un seguit de colles castelleres a Xile, desenvolupades per la mateixa gent i sota el mateix model

social i popular: els Castellers de Cerro Navia, de la Usach, de Talca, de Peñalolén i de Lo Prado. De totes aquestes, cap va aconseguir prosperar més enllà de 2011, excepte els Castellers de Lo Prado.

Taller impartit per un casteller de Vilafranca a una escola xilena l'any 2015

Font: Arxiu Castellers de Vilafranca

Els Castellers de Lo Prado, sorgits l'any 2007, foren la primera colla consolidada fora de Catalunya formada per castellers no catalans. Des dels seus inicis, aquesta colla popular ha estat apadrinada pels Castellers de Vilafranca, que els han ajudat i assessorat en la tècnica i comprensió dels castells, a través de successius viatges entre Vilafranca i Xile al llarg dels anys.

El perfil social de la gent de la colla és majoritàriament gent xilena de

classe baixa, sobretot joves. Això es deu a què, malgrat ser una colla oberta a tota la comuna, gran part dels participants són alumnes de tots els nivells dels diversos col·legis en els quals es realitzaven els tallers. Tot i això, poc a poc aquests mateixos nens i joves van acabar involucrant a germans, pares i mares, avis i àvies, professors i directors de l'escola, creant així una colla més gran i diversa, que va arribar a comptar amb la presència de 200 persones.

Eloi Miralles – casteller veterà dels Castellers de Vilafranca –, m'explica que, al novembre de 2010, els vilafranquins Francesc Moreno 'Melilla' i Josep Maria Mateu van començar una estada d'un mes a Xile, per tal ajudar als xilens a fer realitat el seu desig de descarregar per primera vegada un castell de 7; i així ho van aconseguir, descarregant el seu primer 3 de 7 al desembre d'aquell mateix any. Tot i aconseguir descarregar castells de set pisos, Cecilia Carrasco, actual presidenta de la colla, em remarca que “la riquesa que *Lucho* veía en la Colla era el trabajo social y en valores, más que conseguir hacer *castells* más o menos altos”.

Actualment, malgrat estar trobant certes dificultats per reprendre l'activitat i els llaços després de la pandèmia, Cecilia Carrasco té clar que el projecte seguirà endavant: “Tengo que seguir con el legado de mi hermano (*Lucho*)²⁴. Sus últimos momentos lúcidos fueron para los castellers, para hablar con gente de la colla y expresarles su mensaje para no dejar tirado este proyecto. ¿Cómo uno no va a seguir con eso?”

6. Conclusions

Al llarg del treball hem anat veient com els castells, més enllà de la construcció humana física, formen un ampli espectre conformat per experiències afectives, símbols, significats, valors, vincles i remembrances que ocorren en el sí o entorn a les places i els locals d'assaig.

Al mateix temps, arran de l'anàlisi de tres colles castelleres internacionals: els Xiquets de Copenhagen, els Xiquets de Hangzhou i els Castellers de Lo Prado, he pogut afirmar que la cultura associativa dels castells, les dimensions afectives que es creen entorn a aquests i l'apreciació dels valors que encarnen, són el que motiva el seu desenvolupament fora del territori català, fins i tot més que l'assoliment d'una determinada fita casteller. A través dels significats atorgats als castells, sorgeixen una sèrie de motivacions diverses (pedagògiques, empresarials, d'apropament a la cultura d'origen, etc.) que porten a voler desenvolupar la pràctica casteller fora del seu context, història i tradició originària. Amb aquesta internacionalització de les colles castelleres es demostra, doncs, que els castells són valorats en altres indrets, de manera que poden ser aplicables a contextos i finalitats ben diferents.

Cal reconèixer, però, que la naturalesa menys competitiva, ara per ara, de les colles internacionals ha deixat al marge de la nostra recerca altres components no tan idíl·lics dels castells, com la rivalitat entre colles o el risc associat a les grans construccions. Resta veure, doncs, si la possible introducció d'aquests components, podria ser assimilada en aquests altres contextos socioculturals on ara s'expandeixen els castells.

Una altra incògnita que s'ha obert amb aquesta recerca gira entorn a la continuïtat d'aquelles colles nascudes per la iniciativa de personalitats concretes no provinents de l'àmbit cultural català, concretament, els Xiquets de Hangzhou i els Castellers de Lo Prado. Sobreviuran més enllà del període de vida o d'interès dels seus promotors o de persones properes als mateixos i compromesos amb ells?

Així doncs, malgrat les limitacions temporals i d'extensió d'aquest treball etnogràfic, he procurat realitzar un apropament acurat a les realitats mostrades, amb l'objectiu d'obrir noves dimensions al fet casteller, així com nous àmbits d'estudi per a futurs recerques antropològiques.

Notes

¹ “Grup de catalans i catalanes, catalanoparlants i sobretot catalanòfils, (...) amb un vincle comú: viure a Copenhagen i als seus voltants”, que organitzen activitats varies per als seus membres (Portal Web: <http://www.catalans.dk/>)

² Castellans de Lo Prado, Castellans de Mont-Real, Castellans de París, Castellans of London, Colla Castellera d’Edinburgh, Colla Castellera de Madrid, Koales de Melbourne, Castellans de Sydney, Xiquets de Copenhagen, Xiquets de Hangzhou, Castellans de Berlín

³ Colla castellera universitària de Barcelona que té el sostre en els castells de vuit pisos

⁴ Entrevista *online* realitzada a la Júlia el 16 de juny de 2022

⁵ “Físicament esgotats, però socialment reconfortats”

⁶ Entrevista *online* realitzada a en Tobias el 12 de juliol de 2022

⁷ Entrevista a la Júlia

⁸ “Meet the members: Laia i Joan” (Instagram Xiquets de Copenhagen)

⁹ Cafeteria-Hostal on els Xiquets de Copenhagen es reuneixen cada diumenge després d’assaig

¹⁰ Barri de Copenhagen situat al nord-est de la ciutat, on té seu el local d’assaig dels Xiquets de Copenhagen

¹¹ Els estudis a Dinamarca són gratuïts

¹² Entrevista a la Júlia

¹³ El cas de Xiquets de Copenhagen ens serveix per explicar les característiques principals comunes a la resta de colles d’aquest model; però cal tenir en compte que cada una de les colles que conformen aquest model són diferents, de manera que podríem observar diferències en l’anàlisi si estudiéssim etnogràficament cada una d’aquestes colles.

¹⁴ Petita ciutat de l’Est de la Xina situada a uns 40km de Hangzhou

¹⁵ L’empresari entén que uns treballadors contents, sans i amb ganes de continuar en l’empresa són més productius (Ibar & Ibarra, 2016)

¹⁶ Delegat d’*Antex* a Espanya

¹⁷ “Cap de nosaltres no ha sortit mai del país, i la majoria no hem viatjat mai més enllà de la nostra província”, afirmava un casteller al programa “Sense ficció” de TV3 dedicat als Xiquets de Hangzhou

¹⁸ Entrevista realitzada presencialment a Joan Ibarra l’11 de juliol de 2022

¹⁹ Finalment van quedar segons, superats pels Xicots de Vilafranca

²⁰ Són principalment homes i dones d’entre 20 i 40 anys

²¹ Entrevista telefònica realitzada a Eloi Miralles el 15 de juliol de 2022

²² Entrevista *online* realitzada a Cecilia Carrasco el 18 de juliol de 2022

²³ Entrevista a Cecilia Carrasco

²⁴ *Lucho* va morir el 16 de novembre de 2013 a causa d’un càncer

Bibliografia

- AMADES, J. (2001) [1934]. *Els Xiquets de Valls*. Tarragona: El Mèdol.
- ANDRADE, X. (2018). “Perverso patrimonio: una mirada crítica desde la antropología”. *Persona Y Sociedad*, 32(1), 39. <https://doi.org/10.53689/pys.v32i1.131>
- BERTRAN, J. et al. (2019). *Enciclopèdia castellerà. Volum 5: La projecció dels castells. Les altres torres humanes*. Valls: Cossetània Edicions.
- BOTELLA, M. (2018). *Castells: una història d'èxit*. Barcelona: Galaxia Gutenberg.
- CERVELLÓ, A. (2017). *Els orígens del fet casteller. Del ball de valencians als Xiquets de Valls: Del segle XVIII al 1849*. Valls: Cossetània Edicions.
- CLOUGH, P.T. (2007). *Introduction to The Affective Turn: Theorizing the Social*. Durham and London: Duke University Press.
- COLLINS, J. (2011). “Culture, content, and the enclosure of human being: UNESCO’s “intangible” heritage in the new millennium”. *Radical History Review*, 109, 121–35. DOI: [0.1215/01636545-2010-019](https://doi.org/10.1215/01636545-2010-019).
- FERNÁNDEZ PONCELA, A.M. (2011). “Antropología de las emociones y teorías de los sentimientos”. *Revista Versión Nueva Época*, 26. <https://versionojs.xoc.uam.mx/index.php/version/article/view/416/415>
- GIORI, P. (2014). “Castells, sardanes i toros. Les disputes culturals dels nacionalismes durant el franquisme.” *Segle XX. Revista Catalana D'història*, 7, 13-32. <https://revistes.ub.edu/index.php/segleXX/article/view/11235/13958>.
- IBAR, L.; IBARRA, J. (19 de setembre de 2016). “Xiquets de Hangzhou: una Colla a 10.000km”. *Colla Vella*. <http://www.collavella.cat/blog/xiquets-de-hangzhou-una-colla-a-10-000km/>.
- LE BRETON, D. (2012). “Por una antropología de las emociones”. *Revista Latinoamericana De Estudios Sobre Cuerpos, Emociones Y Sociedad*, 10(4), 69-79. <http://www.relaces.com.ar/index.php/relaces/article/view/239/236>

- RIBES, E.; MARTÍNEZ, O.; GISPERT, O. (2016). *El jardí de les flors del presseguer. Els xiquets de Hangzhou* [Sense Ficció: TV3]. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA).
- SANTAMARINA, B. (2013). “Los mapas geopolíticos de la Unesco: entre la distinción y la diferencia están las asimetrías. El éxito (exótico) del patrimonio inmaterial.” *Revista De Antropología Social*, 22(0).
- SENTÍS, E. (1996). “Por i perill: vivències dels castellers”. *Revista d’etnologia de Catalunya*, 9, 100-115p.
<https://raco.cat/index.php/RevistaEtnologia/article/view/48825>.
- SILVERMAN, H.; RUGGLES, D. F. (2009). *Intangible heritage embodied*. New York: Springer.
- SMITH, L. (2006). *Uses of Heritage*. New York: Routledge.
- SURRALLÉS, A. (2005). “Afectividad y epistemología de las ciencias humanas”. *AIBR. Revista de Antropología Iberoamericana*, (Esp), 0.
<https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=62309911>
- UNESCO (2010). Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage.
<https://ich.unesco.org/doc/src/07453-EN.pdf>
- VACZI, M. (2016). “Catalonia's human towers: Nationalism, associational culture, and the politics of performance”. *American Ethnologist*, 43(2), 353-368.
<https://doi.org/10.1111/amet.12310>.
- VACZI, M. (2020). “Death in the town square: body performance and community healing in a Catalan traditional sport”. *Journal Of The Royal Anthropological Institute*, 26(3), 533-553. <https://doi.org/10.1111/1467-9655.13313>.